

Gabriel STAN

KRON-ART GALLERY, O INIȚIATIVĂ PARTICULARĂ ÎN DIVERSITATEA CULTURALĂ A BRAȘOVULUI

De aproape cinci ani, în centrul Brașovului, am reușit să deschidem o galerie particulară de artă. Încercarea noastră nu a fost prima de acest gen, au mai fost astfel de inițiative și sperăm că vor fi urmate de altele noi. De la bun început nu ne-am propus decât să încercăm să supraviețuim, fiind conștienți că nu vom realiza beneficii materiale însemnate, dată fiind situația dificilă financiară a marii majorități a populației. Am încercat, de asemenea, să nu depindem material de nimeni și să fim echidistanți politic, chiar dacă avem lângă noi numeroase exemple când, pe bani publici, sunt criticate anumite partide în favoarea altora ... Diversitatea multietnică a Brașovului obligă în mod natural, aproape pe oricine, la toleranță și înțelegere. Am vizat încă de la început intrarea României în Comunitatea Europeană, cunoscând că aceasta este salvarea reală a culturii noastre. Într-un spațiu, care acum se dovedește neîncăpător, am organizat ritmic expoziții de artă plastică, de pictură, grafică, sculptură, tapiserie, fotografie etc. De fiecare dată am invitat artiști cotați la nivel de maeștri, din țară și străinătate, fără să percepem vreo taxă de închiriere, sau să le cerem vreo lucrare în schimb, așa cum practică alte galerii. Am fost doar interesați de nivelul calitativ al lucrărilor, decența și eleganța modului de expunere, de receptarea mesajelor artistice. În acest sens, am invitat oameni de cultură: poeți, scriitorii, artiști plastici, teologi, jurnaliști, actori, cineaști, elevi, studenți, pensionari și pe toți cei curioși sau interesați de cultură. Galeria este concepută ca un spațiu primitiv, ideea a fost că arta este pentru oameni, pentru creatori și pentru copiii noștri, motiv pentru care avem mese și scaune pentru confortul celor invitați la vernisaje, serate muzical-literare, teatru „de galerie” etc. De asemenea, aici s-au lansat numeroase cărți, au avut loc aniversări culturale, de la comemorări la expoziții cu carte premiată la târgul din Frankfurt ... Acțiuni realizate în colaborare cu Centrul German, I.F.A. Stuttgart și Alianța Franceză, sărbătorind Ziua Franței – 14 iulie – și Ziua Germaniei – 3 octombrie. Am reușit o bună colaborare cu toți cei interesați în promovarea culturii și a valorilor reale. Am avut, de asemenea, lansări de CD-uri muzicale, încercând să promovăm în egală măsură talentele muzicale din Brașov, din țară, dar și din alte părți ale lumii. Am produs primul CD al tenorului brașovean Codruț Bârsan, în prezent aflat în SUA, și al lui Dan Loredan, *Noapte împărătească în Bizanț* – colinde prelucrate simfonic. La pianul galeriei au cântat Dan Loredan, compozitor brașovean stabilit în Olanda și care, în august 2004, și-a prezentat recviemul *Lacrima Mundi*, Hilda Toci, Hari Tavitian, Alexandra Fiț, Codruț Bârsan. Acompaniată de pian, a cântat pentru prima oară în public Dalma Kovacs, iar Balint Ștefan – flaut – a încântat serile multor brașoveni. Am avut concerte de jazz cu Ramiro și formația sa. La vernisaje, de multe ori au fost prezente poezia și muzica. De neuitat a fost și piesa de teatru *Un bărbat și mai multe femei*, cu Magda Catone și Claudiu Bleonț. *Fabrica de VORBE* – Ovidiu Popa și Gabriel Stan – a organizat spectacole la care au fost prezenți dramaturgii Denis Dinulescu și Cornel Udrea. Artiștii din diasporă au fost mereu bine primiți la Kron-Art, urmând să organizăm în acest an trei expoziții.

Galeria a găzduit frecvent lansări de carte, de autori români și străini, de brașoveni din alte orașe ale țării, sau din Germania, Franța, Elveția, S.U.A., Canada etc. Au citit poezie Adrian Erbiceanu din Canada, care a lansat aici *Confesiuni pentru două generații*, sau Carmen Firan și Andrei Gisman de la New York; prilej cu care s-au lansat două volume: cartea de versuri bilingvă *Voci pe mușche de cuțit* de Carmen Firan și *Între două lumi* de Adrian Sângerzan. O seară de neuitat a fost și prezența scriitorului elvețian Christian Haller, care a citit în limba germană din cartea sa *Muzica înghițată*, urmat de lectura în limba română a traducătoarei Nora Iuga. La noi și-a lansat Valentin Ciucă albumul de artă *Un secol de Arte Frumoase la Iași*, la vernisajul expoziției de acuarelă Eugen Mircea din Iași. *Istoria literaturii române* a lui Alex Ștefănescu a fost prezentată tot aici, după un popas literar la Colegiul Național „Andrei Șaguna”. Poeți, scriitori, arhitecți, artiști plastici, compozitori de talie internațională au poposit la Kron-Art Brașov, au recitat, au citit din creațiile lor sau au cântat la pianul galeriei. Răzvan Ionescu – actor, scriitor, publicist și profesor teolog – a lansat aici *Timpul*

omului din eternitatea Domnului. Cunoscutul roman *Lucrarea*, de Cornel Constantin Ciomâzică, tot de Kron-Art a fost prima oară prezentat în Brașov. Noi am lansat ultima carte a eruditului gânditor, fost director al revistei *Astra*, Costel Ionescu, *Primejdiile timpului paroxistic*. Ne-au onorat scriitorii brașoveni precum Maria Bâgiu Marino, Ioan Sorin Apan, Bucur Crăciun, Mircea Brenciu, I. Al. Barbu, Ștefan Banaru, Adrian Lesenciuc, Daniel Drăgan, A. I. Brumar, Radu Fruntes, Irena Venera Cioban, Dan Moruzi, Ecaterina Pavel, Oxana Delazero, Laura Bogdan, Dan Mironescu, George Pușcariu, Claudiu Coman, Ariadna Petriu, Gabriel Stan, Mihai Arsene, Gheorghe Stanomir, Florin Țupu și Octavian Soviani. Dacă în primul an a trebuit să scriem pe ușă „intrarea liberă” pentru că publicul credea că spațiul aparține unui club exclusivist, astăzi au înțeles că acest mic spațiu le aparține lor, brașovenilor, și oricărui trecător. Am colaborat bine de fiecare dată cu Primăria, Consiliul Județean și cu toată presa locală, care au înțeles corect că actul de cultură aparține cetății. Am avut și eșecuri. Pentru o perioadă de trei ani am administrat o altă galerie, pe strada Republicii nr. 38, Galeria PLUS – care se adresa tinerilor talentați, elevi, studenți, precum și experimenterilor artistice – galerie pe care a trebuit să o închidem din rațiuni economice. Intrarea în U.E. a avut și asupra noastră un efect financiar negativ, chiar dacă a fost colateral. Dar am înțeles că un pas înapoi poate însemna și o restartare. De un an am reușit să alăturăm numelui galeriei pe cel al Editurii Kron-Art. Până în prezent, am editat peste zece titluri, acordând o atenție specială debutanților, dar și numelor consacrate. Kron-Art a devenit astfel o formă de identitate culturală care aparține tradiției locale. Să ne amintim de *Casina Română*, *Casina Săsească* sau cea *Maghiară*, forme locale de manifestare culturală de tradiție. Bazați pe această tradiție am încercat să construim cadrul simbolic al unei **Casine a culturii** multietnice, atât de specifice **Coronei**. Trebuie să menționăm că lunar s-au produs două evenimente sau mai multe. Trebuie să amintim evenimentele de excepție care au fost grupul Art-OK cu *Influenza* și Festivalul francofon de poezie *Primavara poezilor/Le Printemps des po tes*. Fără a fi o totală trecere în revistă, până în prezent au fost peste cincizeci de expoziții de artă plastică. De la expoziții de artă bizantină, precum *Familia* sau *Tradiție de icoane bizantine în Brașov*, ale familiei de pictori bisericești Camelia, Vlad și Condrea Toma, la expoziții de familie de artiști, precum Victoria Vladimir și Ioan Țăroi – *Together*. De semnalat prezența renumitului grafician new-yorkez Sasha Meret, cu două expoziții de grafică; Zina Blănuță-Etschberger – *In memoriam*, lucrări inedite ale regretatei eleve a lui Tonitza. Am organizat ultima expoziție a artistei Alexandrina Gheție, într-un moment greu, când a rămas fără atelier, expoziție pe care am denumit-o simbolic (cum altfel?!) *Atelier*; două expoziții comemorative Eftimie Modâlcă: *1954-1960, anii de studenție și Structuri*; o expoziție Friedrich Bomches, urmată de *Vechi maeștri din Corona*. De o primire deosebită s-a bucurat și expoziția *Jugendstil și expresionism german în Corona*, cu lucrări de Friedrich Miess, Ernst Honigberger, Hans Eder, Grete Csaki-Copony, Hans Mattis-Teutsch, Eduard Morres, Fritz Kimm, Heinrich Schunn și Karl Hubner, ecourile acestei expoziții ajungând până în paginile revistelor de specialitate din Germania. Am avut un schimb de experiență, *3 Pictori în Franța*, și lansarea albumului de artă pe aceeași temă. Am organizat expoziții educative precum *150 Ex-libris* – Franz Illi, sau în scop de binefacere, precum cea a elevilor Școlii generale 28. Numeroase întâlniri cu elevi și studenți. Memorabilă a fost și prezența profesorilor specialiști în restaurare de la Academia de Artă din București, cu o expoziție itinerantă – *Arta restaurării* –, eveniment urmat de o prezentare și degustare de vinuri românești selecte. Alături de nume consacrate, precum: Alexandru Iacobovici, Cornelia Gherlan, Ioan Naghiu, Eugen Petri, Radu Cibanu, O. P. Pilat, Katharina Böhm, am realizat și încurajarea unor foarte tinere talente, ca Olsz Petra, Monica Chiriac, un grup de elevi șaguniști sau a tinerilor Geanina Capita, Mihaela Mirela, Radu Belcin, Stelian Grăjdan, Tiberiu Albert Sofian, care au debutat la Brașov la Kron-Art, la fel ca cei patru artiști ce au în prezent (aprilie 2007) expoziția *Dame* – Cosmin Fruntes, Bianca Codreanu, Dragoș Dărăuț și Tamas Attila.

Anul acesta, cea mai veche sinagogă din Brașov împlinește două sute de ani de existență, fapt pentru care vom organiza o expoziție inedită, cu un mare grafician, puțin cunoscut de brașoveni, Oswald Adler (1912-2005), născut în Ungaria, stabilit la Brașov, unde i-a avut profesori pe Schunn, Ernst Kuhlbrandt, H. Morres și Gustav Kollar. Grafician de excepție, a desenat timbrele luptătorului pentru libertate C. D. Rosenthal, dar și pe cele dedicate memoriei lui I. L. Caragiale. În anul 1960 a

emigrat în Israel, unde, printre multe alte lucrări, a realizat un excepțional portret comemorativ al lui David Ben-Gurion. Această personalitate remarcabilă este poate emblematică pentru spiritul unității în diversitate culturală pe care îl reprezintă Transilvania.

”KRON-ART GALLERY”, UNE INITIATIVE PARTICULIÈRE DANS LA DIVERSITÉ CULTURELLE DE BRASOV

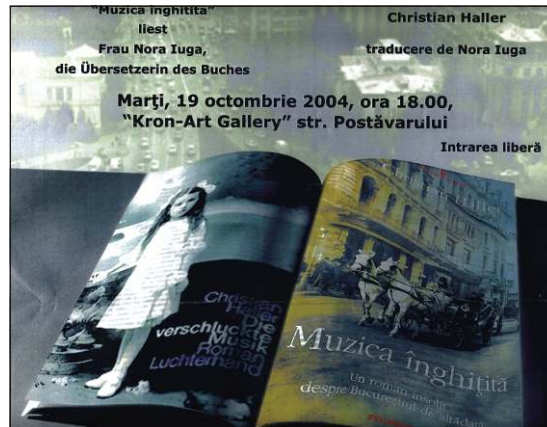
Depuis presque cinq années, nous avons réussi à ouvrir une galerie d’art privée au centre de Brasov. Notre tentative n’a pas été la seule en son genre, il y en a eu des initiatives pareilles et nous espérons qu’il y en aura encore. Dès le début, nous ne nous sommes proposés que de survivre, tout en étant conscients qu’on n’aura pas de bénéfices matériels importants, étant donnée la situation financière difficile de la grande majorité de la population. Mais nous avons toujours eu comme cible l’admission de la Roumanie dans l’Union Européenne, sachant que c’est l’unique salut réel de notre culture.

Dans un espace qui à présent est trop réduit, nous avons organisé rythmiquement des expositions de peinture, sculpture, tapisserie, photos etc. Et chaque fois nous avons invité des artistes qui sont de véritables maîtres dans le pays et à l’étranger, sans leur percevoir un loyer ou leur demander quelque chose en échange, comme il arrive à d’autres galeries. Rien ne nous a intéressés, sauf le niveau qualitatif des ouvrages, la décence et l’élégance de la manière d’exposer et de recevoir les messages artistiques. En ce sens, nous avons invité des gens de culture, des poètes, des écrivains, des artistes, des théologiens, des journalistes, des acteurs, des cinéastes, des élèves, des étudiants, des retraités, bref tous ceux qui sont curieux ou intéressés par la culture. La galerie est conçue comme un espace accueillant, humain, basé sur l’idée que l’art est pour les gens, pour les créateurs, pour nos enfants; voilà pourquoi nous avons des tables et des chaises pour le confort de ceux que l’on invite aux vernissages, soirées musicales littéraires, théâtre „de galerie” et ainsi de suite. En outre, on y a organisé de nombreux anniversaires culturels, des commémorations, des expositions de livres qui ont obtenu des prix à la Foire du livre de Frankfort. Les actions ont été organisées en collaboration avec le Centre Allemand, l’I.F.A. de Stuttgart et l’Alliance Française. On a aussi lancé des CD de musique, en essayant de promouvoir en égale mesure des talents musicaux de Brasov, du pays ou d’autres coins du monde (de l’Allemagne, France, Suisse, Etats-Unis, Canada et ainsi de suite).

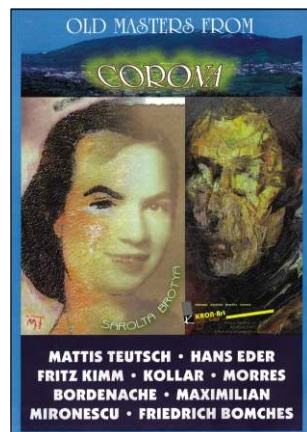
Si, pendant la première année, on a dû écrire sur la porte „entrée libre”, parce que le public pensait que l’espace était voué à quelque club exclusiviste, aujourd’hui ils ont compris que ce petit espace leur appartenait. Chaque fois nous avons bien collaboré avec la Mairie, le Conseil Départemental et avec toute la presse locale, qui ont correctement compris que l’acte de culture appartenait à la cité.

Des déboires, on en a eu aussi. Pendant trois ans, nous avons administré une nouvelle galerie, 38 rue Republicii, a savoir la Galerie PLUS qui s’adressait aux jeunes de talent, élèves, étudiants, ainsi qu’aux expérimentations artistiques. Pour des raisons économiques, nous dûmes fermer cette galerie. Même s’il a été collatéral, l’effet financier qu’a eu sur nous l’entrée en U. E. fut négatif. Mais nous avons à la fin compris qu’un pas en arrière peut parfois signifier un nouveau commencement. Depuis un an, on a réussi à ajouter au nom de la galerie celui de la Maison d’Edition Kron-Art. Jusqu’aujourd’hui nous avons édité plus de dix titres, en portant une attention spéciale autant aux débutants qu’aux noms consacrés. De la sorte, Kron-Art est devenue une forme d’identité culturelle qui appartient à la tradition locale. En nous étayant sur cette tradition, nous avons essayé de bâtir le cadre symbolique d’une *Casina* de la culture multiethnique, si particulière pour *Corona*. Cette année, la plus vieille synagogue de Brasov fait l’anniversaire de deux siècles d’existence, occasion à laquelle nous allons organiser une exposition inédite, d’un très important représentant des arts graphiques, peu connu à Brasov, Oswald Adler (1912-2005), né en Hongrie et établi à Brasov, où il a eu comme professeurs Schunn, Ernst Kuhlbrandt, H. Morres et Gustav Kollár. Exceptionnellement doué, il a dessiné les timbres représentant le combattant pour la liberté C. D. Rosenthal, mais aussi ceux dédiés à la mémoire de I. L. Caragiale. En 1960 il a émigré en Israël, où parmi beaucoup d’autres oeuvres il a réalisé un exceptionnel portrait commémoratif de David Ben-Gurion. Cette

personalité remarquable est peut-être un emblème pour l'esprit d'unité dans la diversité culturelle qui est propre à la Transylvanie.

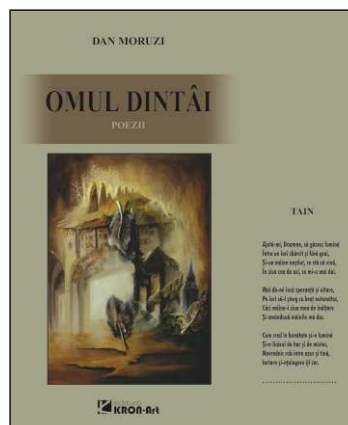
Afiș
„Muzica înghițată”

Afiș
Old Masters

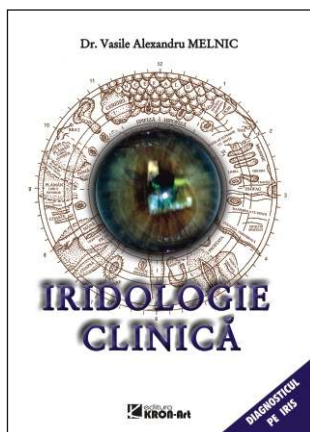
Afiș
Zina Blănuță

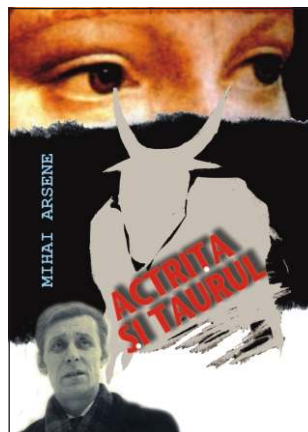
Coperta
Omul Dintâi

Coperta
Jungenstil

Coperta
Iridologie clinică

Coperta
Acrița și taurul

Coperta
Foi de umbră

George VOICESCU

**VALENTIN GREFF BAKFARK, COMPOZITOR
ȘI LAUTIST BRAȘOVEAN**

Personalitatea compozitorului și lautistului Valentin Greff Bakfark (n. cca 1507, Brașov – d. 15.08.1576, Padova, Italia) merită fără nicio îndoială să fie evocată cu mare cinste în contextul în care mari personalități ale vieții culturale ale Brașovului au confirmat faptul că zona geografică a Transilvaniei a avut un rol determinant în dezvoltarea și promovarea interculturalității în Europa. Valentin Greff Bakfark s-a născut la Brașov, însă datele istorice de care dispunem astăzi, datorită trecerii timpului, sunt în mare măsură incerte. Cu toate aceste inconveniente de natură temporală, avem detalii (manuscrite vechi) ce atestă relațiile mediului cultural brașovean cu centrele culturale europene încă din secolul al XVI-lea.

Deși la Brașov nu a existat o curte princiară și o viață culturală asociată acesteia, burghezia a susținut nevoia de cunoaștere a membrilor orașului. În afara cântului gregorian, monodic, cântat în cadrul slujbelor religioase, erau abordate și lucrări corale polifonice, interpretate preponderent tot în timpul oficiului divin. În afara cântecelor religioase, tipărite în limba germană de Andreas Moldner în anul 1543, și a altor culegeri ecleziastice apărute în acea vreme, singurul instrument agreat de Biserică a fost orga, care a fost folosită în mediul sătesc și în mediul orășenesc. În anul 1429, organistul Johannes Teutonicus (constructor de orgi și organist din Feldioara, lângă Brașov) este menționat în documente vechi ce atestă preocupările muzicale străvechi ale brașovenilor în spațiul cultural muzical transilvănean. Pe lângă muzica educativă promovată de Johannes Honterus, de culegerea *Odae cum harmoniis* și de catalogul cărților din 1575 din biblioteca gimnaziului din Brașov, există și motete ale lui Orlando di Lasso (Roland de Lassus) și Adrian Willaert, mărturii evidente ale preocupărilor muzicale corale, promovate de către elevii brașoveni. În afara muzicii corale și a muzicii pentru orgă interpretate la orga Bisericii Negre sau în alte biserici din Transilvania, este de remarcat muzica instrumentală cu destinație laică, ce era cântată de muzicienii (turneri) remunerați de autoritățile orașului pentru anunțurile și semnalele pe care aceștia le făceau cu anumite ocazii și serbări ale orașului. Lăuta¹, instrument cordofon complex prin acordaj, scriitură și tehnică instrumentală, a fost îndrăgită și la Brașov încă din secolul al XVI-lea. La Biblioteca Arhivelor Statului din Brașov s-a păstrat una dintre primele cărți de tabulatură editată în Germania de Hans Judenkünig în anul 1523, *Ain schone kunstliche underweisung ... auff der Lautten unde Geygen* (*În drum artistic pentru lăută și vioară*). Trimis în anul 1536, împreună cu fiul său, la curtea regelui Ioan Zápolya, Valentin Greff Bakfark rămâne în conștiința valoroasă a istoriei culturii brașovene ca reprezentantul cel mai de seamă al culturii muzicale brașovene din secolul al XVI-lea. Valentin Greff Bakfark a fost „*unul dintre cei mai reprezentativi lăuțiști virtuozii ai lăutei din toate timpurile și un compozitor de nivel înalt*”². Împreună cu alte personalități remarcabile ale Brașovului, Valentin Greff Bakfark a participat activ la

¹ Perioada cuprinsă între anii 1400 și 1600 a constituit începutul unor schimbări esențiale în muzică datorate compozitorilor care au adaptat formele muzicale cu preponderență vocale, până atunci, pentru instrument solo. Instrumentele cu coarde ciupite deveniseră din ce în ce mai populare. Dintre acestea, lăuta a fost cea mai apreciată în secolul al XVI-lea, atingând o înaltă perfecțiune muzicală și structurală. Europa a obținut gloria muzicii pentru lăută prin compozitori și interpreți consacrați ai instrumentului: John Dowland, Adrian Le Roy, Francesco da Milano, Hans Newseidler, Antonio Rotta, Valentin Greff Bakfark (ultimii doi născuți în actuala zonă Transilvania).

² Hans Peter Türk, *Ein Gipfelpunkt europäischer Musikpflege, Vierhundert Jahre seit dem Tode von Valentin Greff Bakfark*, în „Korpatenrundschaue”, IX (XX), nr. 35 (1271), 27 august 1976; Gernot Nussbacher, *Certitudini și ipoteze cu privire la biografia lui Valentin Greff Bakfark*, în „Astra”, Brașov, XVII, nr. 6 (131), august 1982, p. 12; Idem, *Zur Biographie von Valentin Greff Bakfark*, în „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”, București, 1982, vol. 25, nr. 1-2, 1982, pp. 103-105.